

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ АПН УКРАЇНИ

Збірник наукових праць

Педагогічна освіта: теорія і практика

Випуск 3

**Кам'янець-Подільський
2009**

Редакційна колегія:

- Байбара Т.М.**, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувачка лабораторії початкової освіти Інституту педагогіки АПН України;
- Вашуленко М.С.**, дійсний член АПН України, доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник Інституту педагогіки АПН України;
- Волошина Н.Й.**, член-кореспондент АПН України, доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник Інституту педагогіки (головний редактор);
- Головко М.В.**, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, перший заступник директора Інституту педагогіки АПН України з наукової роботи;
- Гудзик І.П.**, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, завідувачка лабораторії навчання російської мови та мов інших етнічних меншин;
- Дічек Н.П.**, доктор педагогічних наук, професор, завідувачка лабораторії історії педагогіки Інституту педагогіки АПН України;
- Іванов В.Ф.**, доктор мистецтвознавства, професор, академік Академії педагогічних і соціальних наук;
- Каньоса П.С.**, кандидат філологічних наук, професор, декан педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (заступник головного редактора);
- Карпалюк В.С.**, кандидат філологічних наук, професор, завідувач кафедри мовознавчих дисциплін Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;
- Кеба О.В.**, доктор філологічних наук, професор, проректор з наукової роботи Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;
- Конет І.М.**, доктор фізико-математичних наук, професор, начальник науково-дослідного сектору Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;
- Мадзігон В.М.**, дійсний член АПН України, доктор педагогічних наук, професор, директор Інституту педагогіки АПН України;
- Миронова С.П.**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і методик дошкільної і початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;
- Печенюк М.А.**, кандидат педагогічних наук, професор, заступник декана з наукової роботи педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (відповідальний секретар);
- Попова Л.Б.**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і методик дошкільної та початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка;
- Топузов О.М.**, доктор педагогічних наук, професор, заступник директора Інституту педагогіки з наукової роботи АПН України;
- Урсу Н.О.**, доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва та реставрації творів мистецтва Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Рецензенти:

- Жила Світлана Олексіївна**, доктор педагогічних наук, професор Чернігівського обласного інституту післядипломної освіти;
- Руденко Людмила Миколаївна**, доктор філологічних наук, професор Херсонського державного університету;
- Тарасенко Галина Сергіївна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і методики початкового навчання Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

*Затверджено вченою радою Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка
(протокол № 10 від 29 жовтня 2009 р.)*

Затверджено вченою радою Інституту педагогіки АПН України (протокол № 8 від 26 жовтня 2009 р.)

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації Серія КВ № 15071-3643Р "Збірник наукових праць
"Педагогічна освіта: теорія і практика" 24.04.2009 р.*

Збірник наукових праць "Педагогічна освіта: теорія і практика". — Випуск 3. — Кам'янець-Подільський:
П-24 ПП "Медобори-2006", 2009. — 540 с.
ISBN 975-966-1638-28-9

У науковому збірнику представлено статті сучасних досліджень у галузі вищої освіти, старшої, основної, початкової школи та дошкілля.

Для науковців, учителів, студентів.

УДК 371 (082)

ББК 74я43

IV. Взаємодія мистецтв.

1. Образ матері в різних видах мистецтва.
2. Образ кохання у різних видах мистецтва.
3. Батьківщина в різних видах мистецтва.

Спецкурс розрахований на 70 годин, його можна розширити або скоротити, подавати по окремих розділах. Передбачено різні методи проведення занять: лекція, бесіда, практичні заняття. Після кожного розділу заплановані контрольні-практичні заняття, які можна організувати у такий спосіб: учасники спецкурсу поділяються на групи, кожній дається, наприклад, живописний твір (пейзаж, портрет, натюрморт, побутова або історична картина), через 7-10 хвилин група «захищає» своє бачення картини з подальшим обговоренням. Таким чином можна аналізувати уривки з музичних творів, кінофільмів, телеспектаклів. Метою таких занять є формування вміння бачення художнього образу в різних видах мистецтва, визначити його специфіку, розуміння процесу взаємодії мистецтва тощо.

Знання і вміння, сформовані на заняттях із спецкурсу «Образна природа мистецтва», безперечно, позначаються на вивченні літератури на підвищеному рівні, вплинуть якщо не на остаточний вибір філологічної професії, то на розвиток інтересу до літератури як виду мистецтва, розширять кругозір учнів, підвищать рівень загальної культури незалежно від майбутньої професії.

Таким чином, одним із шляхів інтелектуальних можливостей учнів, які виявляють інтерес до літератури, є міні-курси, гуртки, спеціальні факультативи, збагачені додатковим матеріалом, які спрямовані на поглиблення знань з певних гуманітарних дисциплін, розвиток мислення, самопізнання. Такі програми і курси можуть бути розвивальними (для збагачення емоційної сфери; в них використовуються рольові ігри, тренінги, обговорення у малих групах), інтегративні (для поєднання емоційних і пізнавальних компонентів).

Список використаних джерел

1. Аніскіна Н. Організація профільного навчання в сучасній школі. – Х.: Основа, 2003. – 170 с.
2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті. – К., 2004. – 112 с.
3. Профільне навчання. Теорія і практика. – К.: «Педагогічна преса», 2006. – 198 с.
4. Крупник Е. Психологическое воздействие искусства на личность. – М.: «Институт психологии РАН», 1999. – 233 с.
5. Селевко Г. Альтернативные педагогические технологии. – М.: НИИ школьных технологий, 2005. – 222 с.
6. Щербанова Е. Психологическая диагностика одаренности школьников. – Москва-Воронеж: 2004. – 365 с.

The article deals with the problem of pupils' preparation in literature for profile high school education, the possibility of special courses and faculties.

Key words: *profile education, philology profile, special courses, faculty courses, methodological system of literature studying.*

УДК 373.5.016:821

О. П. Міхно

ВИКОРИСТАННЯ ЗАВДАНЬ ДОСЛІДНИЦЬКОГО ХАРАКТЕРУ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ

У статті подається методична система використання завдань дослідницького характеру в процесі вивчення української літератури в старших класах.

Ключові слова: *дослідницька діяльність, методична система, методика літератури.*

Проблему класифікації навчальних завдань з літератури ґрунтовно розроблено в працях відомих вітчизняних методистів Є. Пасічника, Б. Степанишина, Г. Токмань та інших [3; 4; 5]. Так, у класифікації завдань Г. Токмань структурно виокремлено кілька груп, що відрізняються за різними ознаками, а саме: за змістом роботи, рівнем аналізу твору, ступенем самостійності мислення учнів, відношенням завдання до художнього твору, формою завершення роботи та зв'язком із класною роботою.

Л. Панчук класифікує навчальні завдання з літератури, беручи за основу поділу різноаспектне осмислення учнями художньо-естетичного змісту твору: 1. Завдання на розуміння його предметного змісту. 2. Завдання на осмислення компонентів художнього твору. 3. Завдання на визначення ролі окремих компонентів твору в реалізації авторського задуму. 4. Завдання, спрямовані на розуміння літературного персонажа та мотивів його поведінки. 5. Завдання на усвідомлення художніх деталей у міжцілісному контексті, художньої майстерності митця. 6. Завдання на розуміння тем, проблем, поставлених письменником; авторської концепції в змалюванні дійсності. 7. Завдання на осмислення національної свідомості, національної культури і рис української ментальності, загальнолюдських проблем [2, с. 163]. Всі ці завдання потребують, очевидно, дослідницької діяльності в процесі їх виконання, хоч автор не акцентує на цьому увагу.

С. Мірошник серед завдань критично-творчого рівня виділяє дослідницькі завдання випереджувального характеру, які в системі інших домашніх завдань, на її думку, створюють ситуацію, яка вимагає активної мислительної аналітичної діяльності, яка сприяє самостійному, усвідомленому сприйманню літературних творів і наукових праць, критично-оцінному ставленню до них.

Використання завдань дослідницького характеру педагогічно доцільне, оскільки вони спрямовані на збудження дослідницької мислительної діяльності, стимулюють, на відміну від інших, відразу декілька процесів: мислення, уяву, пам'ять, емоції.

Завдання такого типу розвивають уміння учнів бачити і спостерігати явища дійсності, породжують зацікавленість школярів, підвищують естетичний рівень сприйняття художнього твору.

Надання навчальній роботі дослідницького характеру сприяє розвитку продуктивного мислення, що спонукає старшокласників самостійно визначати проблеми, відшукувати шляхи для їх вирішення. Дослідницька робота спонукає до розвитку наукової, критичної, художньої думки школярів, ґрунтує їхні літературні здібності, налаштовує на самостійний пошук і набуття знань.

Мета завдань, які за змістом і способом виконання носять дослідницький характер, – підготувати старшокласників до самостійного вивчення літературних творів, виробити уміння оцінювати їх ідейну та художню вартість.

Дослідницька діяльність учнів старших класів під час аналізу художнього твору може бути окреслена у вигляді завдань такого характеру:

- визначення жанрової приналежності твору шляхом дослідницької роботи з текстом;
- постановка самостійних питань до тексту;
- визначення проблематики літературного твору;
- порівняльна характеристика кількох персонажів;
- участь у дискусії на задану тему;
- самостійне дослідження визначеної проблеми;
- рецензування;
- зіставлення творів одного і того ж письменника за спільністю тем, проблем, образів;
- інтерпретація художнього твору;
- визначення стильових особливостей художнього твору;
- підготовка доповідей дослідницького характеру під час вивчення біографії письменника;
- зіставлення виучуваного художнього твору з іншими видами мистецтва;

- дослідження в галузі літературного краєзнавства;
- написання творчих робіт (рефератів, творів) дослідницького характеру.

Наведемо приклади виконання старшокласниками деяких із вищезазначених завдань. Так, дослідницьке завдання на рівні перетворювального відтворення передбачає інтерпретацію художнього тексту в процесі підготовки відповіді, враховуючи авторську позицію. Учням пропонувалося простежити за змістом повісті І. Франка «Перехресні стежки» процес творення автором образу Євгенія Рафаловича, спираючись на художній текст. Виконання цього завдання сприяло формуванню таких дослідницьких умінь: виділяти головне в тексті, реконструювати, конкретизувати літературну інформацію; передавати зміст навчального матеріалу в різних формах згортання інформації, будувати зв'язну розповідь на основі отриманих у ході дослідження відомостей.

У результаті дослідницької роботи старшокласники прийшли до висновку, що І. Франко не подає глибокої портретної характеристики персонажа. Та все ж незначні на перший погляд штрихи дають можливість зрозуміти, що Євгеній – людина, яка поважає себе, знає собі ціну («Спокійний, легко всміхнений, але наскрізь практичний, справляв враження егоїстичного чоловіка, ...хто чув його балакання, розумне й холодне і далеке від усякого сентименталізму, той був би ніколи не подумав, що той чоловік носить у своїх грудях глибоку, ледве загоєну рану»). Є. Рафалович уже в юності сприймав усе нове в житті, що й сприяло формуванню його світогляду («...Належав до того покоління, що виховувалося під впливом європеїзму, якому в Галицькій Русі виборов горожанство Драгоманов»). Він мав ґрунтовні юридичні знання, знав правничі справи, що й забезпечило авторитет серед простого люду («Слава його як одного з найліпших адвокатів швидко облетіла всі повіті. Селяни горнулися до нього зі своїми кривдами й жалями. Він поклав собі головним правилом говорити кожному щирю правду, не дурити нікого надіями. Не рвався до надто швидкої і дешевої популярності, але спокійно й витривало тяг свою лінію»). Є. Рафалович глибоко знає життя народу, протестує проти його колонізації, має намір змінити соціальні та національні обставини в Галичині («Всі вулиці в місті поназивали іменами англійських королів, гетьманів та патріотів, котрі тут ніколи не бували, нічим із сею місцевістю не зв'язані, а ані однісінька назва, що се місто лежить на Русі і має Руську минувшину», «...Він мав намір розпочати просвітительську роботу, а далі й політичну організацію, стягти сюди помалу добрі інтелігентні сили, витворити хоч невеличкий, та енергійний центр національного життя»). Учні відзначили, що І. Франко показує Є. Рафаловича як звичайну людину, не позбавлену певних вагань і протиріч. Йому боляче бачити темноту, покірність, марновірство й невдячність селян («О, я знаю, вам хотілося вшпигнути мене в саме серце, показати мені, що ті мужики, котрим добра бажаю, самі перші зраджують моє довір'я, готові видати мене криміналові», «Він чув, що та частина його буття, що тягне до праці для рідного народу, до тої важкої ненаситної праці, повної прикростей,... розчарувань, терпінь і – хто знає, може, десь там, колись пізніх цвітоків і плодів, – що та частина його чуття – краща, чистіша його частина»). Школярі відзначили здатність головного героя пожертвувати особистим щастям заради покращення життя простих людей («...Яке ти маєш право вдовольняти своїх примхи і любовні бажання, коли мільйони твого народу не мають чим вдовольнити найконечніших потреб життя»). Як висновок, учні висловили припущення, що І. Франко образом адвоката Є. Рафаловича, який усвідомлює своє покликання, хотів показати, що саме такі люди вкажуть народові дорогу боротьби за свої права («Вихований, вигодований хлібом, працею свого народу, він повинен своєю працею...відплатити йому. А коли у тебе немає сили волі, щоб зректися своїх приємностей і розкошей, коли на кожному кроці робиш консесії своєму дорогому «Я», то бодай не бреші і не декларуй про якісь віковічні права того «Я»).

Як бачимо, під час роботи з текстом старшокласники показали вміння аналізувати, систематизувати й узагальнювати інформацію, що є необхідною передумовою успішної дослідницької діяльності в процесі вивчення художнього тексту.

Одним із базових умінь дослідника є уміння порівнювати, зіставляти інформацію, робити самостійні висновки. Це уміння потребує постійного формування і вдосконалення, тому учням необхідно систематично пропонувати виконувати дослідницькі завдання такого типу:

- дослідіть зв'язок між новелами «Подвійне коло» і «Шаланда в морі» з роману Ю. Яновського «Вершники»;
- порівняйте художнє вирішення У. Самчуком образів Гната і Корнія;
- з'ясуйте, що споріднює новелу М. Хвильового «Я(Романтика)» з етюдом М. Коцюбинського «Цвіт яблуні».

Так, у процесі вивчення творчості М. Хвильового одинадцятикласники отримали завдання, яке вимагало зіставлення творів двох письменників – М. Коцюбинського і М. Хвильового.

Під час виконання дослідницького завдання учні насамперед звернули увагу на специфічну присвяту, яку має новела М. Хвильового: «Цвітові яблуні». Старшокласники зазначили, що, виходячи зі змісту творів, можна зробити висновок, що творчий задум М.Хвильового сформувався під впливом етюдів М.Коцюбинського, а присвята «Цвітові яблуні» несе в собі основну ідею твору – утвердження життя як найбільшої цінності. Цікаво, що маючи вибір в обранні напрямку діяльності, одні учні порівнювали новелу «Я(Романтика)», і етюд «Цвіт яблуні», виходячи з власних почуттів і переживань, викликаних прочитаними творами, а інші починали дослідницьку роботу з аналізу теоретичних відомостей про імпресіонізм. Так, аналізуючи зміст обох творів, учениця Юлія К. стверджує, що новелу «Я(Романтика)» і етюд «Цвіт яблуні» споріднює заглиблення авторів у внутрішній світ персонажів, страждання і роздвоєність душі героїв. Як і герой-революціонер М. Хвильового, так і герой-письменник М. Коцюбинського стоять перед моральним вибором. Як батько і чоловік, герой етюдів відчуває нестерпний біль і розпач, викликані втратою дитини, але як митець помічає гарне цвітіння яблуні, а смерть доньки розглядає як фрагмент для наступного художнього полотна. М. Хвильовий ставить свого героя перед таким вибором: або служіння комуні, або життя матері. Таким чином, вважає учениця, твори споріднює душевна боротьба, яка притаманна і чекісту, і батькові. Учениця Ярослава Т. бачить спорідненість творів у поєднанні внутрішніх переживань та зовнішніх реалій, які використовують письменники для увиразнення передачі душевних станів героїв. Інса Р. відзначила, що М. Хвильовий, як і М. Коцюбинський, використовує прийом акцентування на кольорах, звуках і запахах для того, щоб читач міг чіткіше відчути зображувану картину. Учениця підтверджує свої висновки цитатами. Ганна С. вказує на відмінне між творами: в етюді мало що залежить від батька, він нічого не може зробити, щоб відвернути смерть доньки, а у новелі син має вибір і сам мусить обрати правильний шлях. Євген С. у контексті проблеми роздвоєння людської особистості проводить паралель між творами М. Коцюбинського і М. Хвильового та вивченою п'єсою В.Винниченка «Чорна Пантера і Білий Ведмідь», де головний герой-художник також вибирає між почуттями батька і відчуттями митця (остання картина мертвого сина з матір'ю). Денис К., аналізуючи цю ж проблему, висловив припущення, що першою в українській літературі теми роздвоєння особистості торкнулася Леся Українка в «Лісовій пісні», де Лукаш вагається між потягом до прекрасного і побутовими реаліями. Інна Щ. вважає, що і новела «Я(Романтика)» і етюд «Цвіт яблуні» – яскраві зразки імпресіонізму, оскільки автори зображують довершений внутрішній монолог персонажів, почуття і враження героїв передаються в їх хаотичності, асоціативності, письменники акцентують увагу на кольорах, звуках, запахах, мова творів уривчаста (в основному, це непоширені і називні речення).

Слід зазначити, що старшокласникам давався вибір як в обранні напрямку дослідницької діяльності, так і в оформленні її результатів. Наприклад, Тетяна Д. висловила припущення, що спорідненість творів полягає в поєднанні внутрішніх переживань та зовнішніх реалій, які використовують письменники для увиразнення передачі душевних станів героїв. Результати дослідження, які підтверджують цю думку, учениця оформила у вигляді таблиці:

Як бачимо, учениця довела, що обидва твори мають багато спільних рис.

Подібність	М.Коцюбинський «Цвіт яблуні»	М.Хвильовий «Я (Романтика)»
Сюжет	Смерть доньки	Смерть матері
Герой	Батько (художник)	Син (революціонер)
Місце дії	У будинку	У будинку
Час дії	Ніч, ранок	Ніч, ранок
Кольори	Чорні, сірі, зелений, золотий	Чорні, сірі, зелений, перламутровий
Запахи	Цвіт яблуні	М'ята, квіти
Атмосфера	Напружена	Напружена, трагічна
Стан героя	Розгубленість, вагання	Розгубленість, вагання

Особливої уваги потребує такий вид дослідницької діяльності, як письмовий твір. Вважаємо, що недостатнє використання цього виду роботи є одним із недоліків сучасної шкільної літературної освіти. А тим часом учнівський письмовий твір має високу навчальну ефективність, яка зумовлена інтенсивною роботою зі словом. І цей процес, з одного боку, активно сприяє розвитку письмового мовлення, а з другого – структурує, сприяє кращому осмисленню самого матеріалу вираження. Письмове висловлення не тільки розвиває уміння виражати думку, а й сприяє глибшому осмисленню теми.

За останні десятиліття письмовий твір було витіснено із шкільного викладання літератури. В УРСР його значення нівелювалося стандартизованою тематикою («Образ Леніна в ...», «Образ комуністів у ...» і т. п.), а уже в 90-х роках для переважної більшості вчителів робота над письмовими творами втратила сенс через появу безлічі видань типу захальних книжок. Водночас письмовий твір – це один з ефективних прийомів самостійного письмового дослідження. На нашу думку, кожна тема має бути сформульована таким чином, щоб її реалізація могла відбутися шляхом самостійного дослідницького пошуку. Існують різні шляхи вирішення такого завдання. Вважаємо, що один із найбільш продуктивних – урізноманітнення підходу до аналізу окремого твору. Особливості внутрішнього художнього світу та засоби його творення, образ автора (ліричного героя) твору, принципи творення характерів персонажів, автобіографічний компонент, історія літературознавчої інтерпретації твору, спостереження над особливостями художньої мови тощо – ось далеко не всі аспекти аналізу літературних творів. Окремі письмові твори дослідницького характеру можуть бути присвячені висвітленню маловідомих сторінок біографії того чи іншого письменника, мемуарній літературі, в якій відображена висвітлювана в навчальному курсі літературна епоха. Спонукають до дослідницького мислення теми, розкриття яких передбачає зіставлення творів різних письменників, порівняльний аналіз творів різних періодів одного автора тощо.

Так, під час повторення і узагальнення вивченого матеріалу учням було запропоновано, зокрема, такі теми творів: «Мій Франко», «Образи українських жінок в нашій літературі», «Українська література: новаторські 20-ті – драматичні 30-ті». Характерною особливістю цих тем є те, що вони дають змогу учням вибрати найрізноманітніші аспекти для висвітлення, виявити ініціативу у виборі матеріалу та композиції твору. Так, багато учнів обрали тему «Мій Франко», однак жоден з них не став давати загальну характеристику творчості Івана Франка і розкривати значення його творчості. Кожен намагався показати свого, заповітного Франка. Так, учень В'ячеслав К. писав про І. Франка як про автора чудових казок. Мотивуючи свій

підхід, він відзначав, що увійшов у світ рідної літератури саме через царство Франкових казок, що їх чарівні образи, краса мови стали для нього джерелом любові до літератури. Троє учнів вибрали тему «Українська література: новаторські 20-ті – драматичні 30-ті», і кожен обрав свій матеріал і свій аспект. У одного ця тема була розкрита на матеріалі життя та творчості В. Підмогильного, інший створив літературний портрет М. Куліша, третій розкрив тему в плані загальної характеристики української літератури того часу як епохи Розстріляного Відродження.

Необхідно зазначити, що у ході дослідницької роботи відбуваються суттєві зміни в характері стосунків учень-учень та вчитель-учні. Постійно застосовується самоаналіз і взаєморецензування, і як наслідок – з'являється впевненість, учні не бояться висловлювати свої думки, навпаки – набувають умінь вести діалог, шукати і знаходити компроміси. Старшокласники навчаються більш якісно і результативно працювати в групах: на уроках, одночасно працює увесь клас.

Стосунки вчитель-учні будуються на взаємодовірі та взаємоповазі, створенні атмосфери невимушеності, відкритості, розкутості, спільному переживанні радості, задоволення від напруженої розумової праці. Педагог створює умови для того, щоб школярі ставили запитання, висловлювалися, доводили, сперечалися, робили «відкриття». Саме власні відкриття викликають в учнів потребу в пізнанні.

Таким чином, у процесі виконання завдань дослідницького характеру стосунки вчитель-учні набувають форми педагогічного співробітництва, під час якого педагог і старшокласники об'єднані творчим діалогом з метою активного саморозвитку і самовираження особистості кожного з учасників освітнього процесу, а також виявлення та реалізації їхніх кращих духовних якостей і творчого потенціалу. Таке педагогічне співробітництво забезпечує позитивне ставлення учня до вчителя, своїх однолітків, успішне формування позитивних властивостей і якостей особистості, індивідуально спрямованих на саморозвиток.

Список використаних джерел

1. Мірошник С. І. Розвиток творчої діяльності старшокласників у процесі вивчення української літератури: Дис... канд. пед. наук: 13.00.02. – К., 2004. – 242 с.
2. Панчук Л. В. Система навчальних завдань, спрямованих на різноаспектне осягнення художнього твору // Шляхи підвищення ефективності вивчення української мови й літератури (матли Всеукраїнської міжвузівської наук.-практ.конф., 17-18 листопада 1999 р.) / Л. В. Панчук. – К.: Знання, 2000. – С. 161-166.
3. Пасічник Є. А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти / Є. А. Пасічник. – К.: Ленвіт, 2000. – 384 с.
4. Степанишин Б. Загальноомістецькі й літературно-методичні засади аналізу художнього твору // Дивослово. – 1994. – №7. – С. 41-46.
5. Токмань Г. Методика викладання української літератури в старшій школі: екзистенціально-діалогічна концепція / Г. Токмань. – К.: Міленіум, 2002. – 320 с.

The article deals with the methodological system of usage of the research tasks in the process of the Ukrainian language learning of secondary school.

Key words: *research activity, methodological system, methods of literary studying.*

УДК 373.5.016:821.161.2

Г. Л. Бійчук

КОНЦЕПЦІЯ ГРИ ЯК ПРИНЦИП ОРГАНІЗАЦІЇ ПОСТМОДЕРНОГО ТЕКСТУ

У статті автор досліджує проблему прочитання постмодерних текстів, основні засади гри як літературно-теоретичної категорії, її мета і роль у дискурсі читача і читання.

Ключові слова: *модернізм, постмодернізм, деконструкція, дискурс, рецепція читача, літературна гра, тендерні особливості.*

З м і с т

РОЗДІЛ І ПЕДАГОГІКА

Кривошея Т. М.

Проблема взаємозв'язку розумової та естетичної діяльності особистості в історії філософсько-педагогічної думки 3

Любчак Л. В.

Роль учителя-вихователя у реалізації завдань особистісно орієнтованого навчання і виховання 8

Ковальчук Г. П.

Проблема професійної підготовки учнівської молоді в Україні у 20-х – на початку 30-х рр. ХХ століття (на прикладі закладів профтехосвіти) 12

Хоменко Т. В.

Критерії, показники та рівні розвитку пізнавальної активності студентів . 18

Красовський О. С.

Етапи конструювання і створення електронних підручників 22

Чорноус О. В.

Вимоги до змісту сценарію електронного підручника 27

Нестерович Б. І.

Педагогічні умови успішної фахової підготовки майбутніх учителів початкових класів до музичного виховання дітей 32

Сіротіна Т. Б.

Психолого-педагогічні аспекти використання пластичних вправ у процесі розвитку гармонічного слуху молодших школярів 37

Еманова З. Г.

Творча самореалізація педагога-музиканта в контексті дошкільного музичного виховання (з досвіду роботи музичного керівника) 43

Смирнова Л. О.

Історичні джерела розвитку національної музичної освіти Півдня України 45

Никон О. К.

Організація самостійної роботи студентів в умовах кредитно-модульного навчання 50

Юрчак В. В.

Удосконалення музично-теоретичної підготовки майбутнього вчителя музики засобами диференційованого навчання 55

Аліксійчук О. С.

Етнопедагогіка і народна музикотерапія – основа формування особистості підростаючого покоління 58

Турчин Т. М.

Розвиток та становлення української музичної освіти в навчальних закладах різного типу у ХІХ столітті 61

Дворник Ю. Ф. Формування творчої особистості майбутнього учителя музики як педагогічна проблема	66
Морозова О. О. Мотивація як головний чинник реалізації педагогічної діяльності вчителя музики	70
Сурова Т. І. Формування особистості в процесі виховання	73
Шевченко С. Роль Н. К. Патканової-Кранковської у функціонуванні Київської школи-притулку для глухих дітей	80
Цимбалару А. Д. Освітній простір у школі як об'єкт проектування її інноваційного розвитку	85
Зоріна Л. В. Елементи театральної майстерності як засіб формування інтересу до начання молодших школярів	91
Дмитрієв С. М. Навчальні підручники Олександра Духновича	97
Каньоса М. І. Підвищення конкурентоспроможності трудового потенціалу України через освітні реформи	100
Тришневська Г. Б. Підготовка вчителя до формування в учнів загальнонавчальних умінь ..	107

РОЗДІЛ II

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ

Ткачук Г. П. Дитяча книжка – необхідна база розвитку інтересу до самостійного читання	112
Жила С. О. Сприймання літературних текстів у взаємозв'язках із суміжними видами мистецтв	118
Тарасенко Г. С. Літературні образи природи: освітньо-виховний потенціалу контексті глобальних проблем людства	122
Дятленко Т. І. Формування етнокультурної компетенції школярів на уроках позакласного читання	126
Собчинская С. А. Эстетическое восприятие художественного произведения как средство формирования творческого читателя	130
Братко В. О. Сучасна дитяча книга на уроках зарубіжної літератури в основній школі ..	135
Кругленко І. О. Педагогічні умови формування у молодших школярів естетичних почуттів до дитячої книжки	140

Дрофань Л. А. Анатолій Дрофань як дитячий письменник (до 90-річчя від дня народження)	144
Логвіненко Н. М. Українська фантастична проза у шкільному курсі літератури	148
Дига Н. В. Дитячі книги про історію України: діалог епох	153
Головченко Н. І. Інтертекстуальність як провідна ознака старої казки на новий лад «Червона Шапочка» Євгена Дударя	156
Собко Ю. Ю. Велич книги в освітній діяльності М. М. Дарманського	160
Єременко О. С. Особливості редакторського аналізу сюжетного оформлення видань дитячої художньої літератури (для молодшого та середнього шкільного віку) ...	164
Гоголь Н. В. Підготовка до сприймання як важливий етап розуміння ідейно-художнього змісту твору	167
Паламар С. П. Розвиток інтересу старшокласників до читання поетичної творчості на заняттях літературних спецкурсів	172
Бабійчук Т. В. Українська фантастична проза у шкільному курсі літератури	175
Стасюк Л. П. Шкільний підручник як засіб екологічного виховання учнів сільської малокомплектної школи	179
Яценко Т. О. До проблеми вивчення літератури в умовах профільного навчання	182
Тищенко В. М. Метод структурно-логічних схем у літературній творчості старшокласників	186
Шевченко З. О. Ефективність навчальних технологій в процесі профільної філологічної підготовки учнів	191
Міхно О. П. Використання завдань дослідницького характеру у процесі вивчення художнього твору	194
Бійчук Г. Л. Концепція гри як принцип організації постмодерного тексту	199
Каньоса П. С. Тексти підручника «Я і Україна» як засіб засвоєння молодшими школярами мовного матеріалу	203
Карпалюк В. С. Лінгвістичний аналіз тексту як засіб розвитку образного мовлення молодших школярів	208
Бурдаківська Н. М. Природа як засіб навчання і виховання молодших школярів у літературній спадщині Василя Сухомлинського	213

Мартіна О. В.

Розвиток комунікативних умінь молодших школярів у процесі роботи над художнім текстом 217

Горох Г. В.

Дидактичний потенціал творів дитячої літератури у формуванні мовних знань студентів педагогічного факультету 221

Пасічник О. С.

Дидактичні засади використання ілюстративного матеріалу в змісті вітчизняних шкільних підручників з іноземних мов 224

Попова Л. Б.

Формування у дітей старшого дошкільного віку мовленнєвого етикету засобами творів дитячої літератури 231

Попова О. Ю.

Сучасна дитяча лексикографія 235

РОЗДІЛ III

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН

Тарасенко Г. С.

Екологізація сприймання природи майбутніми вчителями в процесі фахової підготовки 240

Поп О. Ю.

Інтенсифікація шкільної екологічної освіти в Канаді 245

Грошовенко О. П.

Генеza проблеми формування у молодших школярів дбайливого ставлення до природи в історії педагогічної думки 249

Семененко І. М.

Про необхідність використання інтерактивних методів навчання на уроках інформатики 253

Ротаєнко П. А.

Поняття алгоритму в науці і шкільному курсі інформатики 258

Базурін В. М.

Розвиток дослідницьких умінь майбутніх учителів математики та фізики у процесі вивчення апаратного забезпечення на лабораторних заняттях . . 262

Коваль В. С.

Комплексний підхід до розробки архітектури і змісту педагогічних програмних засобів навчання фізики учнів 7-8 класів 269

Осіпа Л. В.

Особливості розробки курсів за вибором з інформатики у профільному навчанні 273

Самойленко Н. І., Семко Л. П.

Допрофільна підготовка і профільне навчання інформатики 277

Олійник Н. Ю.

Роль спецкурсів у формуванні організаторських умінь в учнів старших класів економічного профілю навчання 282

Кирик І. О.

Рівнева диференціація під час поточного оцінювання учнів за результатами виконання домашніх завдань зі стереометрії 287

Головко М. В.

Розвиток вітчизняної дидактики фізики наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. 291

РОЗДІЛ ІV

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН

Ніколаєнко Л. Г.

Актуальні питання підготовки майбутніх учителів музики в сучасному культурному просторі 299

Тімашева Т. М.

Творчість як необхідна умова формування стилю виконання вчителя музики 302

Казарцева Т. С.

Функціональна сутність компоненти виконавсько-методичної підготовки студентів-піаністів у вимірах основ педагогічної майстерності 304

Димченко С. С.

Внесок Арнольда Маргуляна у становлення та розвиток диригентського мистецтва в Україні 310

Боршуляк А. М.

Музична символіка та риторика в сучасному педагогічному процесі 315

Сверлюк Я. В.

Особливості підготовки диригента оркестрового колективу у вищих мистецьких закладах 320

Циганюк Л. І.

Ескізне опрацювання поліфонічних творів як засіб розвитку художньої свідомості особистості 325

Дреп'яна О. Б.

Діяльність музично-виконавського колективу як засіб активізації естетичного самовиховання майбутнього педагога 328

Тарківська-Нагиналюк О. Д.

Розвиток метро-ритмічного відчуття: історико-методичний аспект 330

Лебедев В. К., Шпиртун О. М.

Формування індивідуального стилю спілкування вчителів музики в процесі спільної музично-виконавської діяльності 334

Дорошенко Т. В.

До проблеми результативної педагогічної взаємодії викладача та студента у процесі навчання гри на фортепіано 339

Гусак В. А.

Роль рухової пам'яті у професійно-виконавській діяльності музиканта-педагога 342

Онищук В. І.

Розвиток творчого мислення як одного з важливих чинників впливу на професійну підготовку студентів-інструменталістів у ВНЗ 353

Іванов В. Ф. Педагогічні умови гри на гармоні	357
Яротуд З. П. Психолого-педагогічні основи навчання гри на музичному інструменті ..	362
Іванова Л. О. Спеціалізований курс «Фортепіано» в системі регентського навчання ...	365
Горіна Л. І. Становлення сольного домрового виконавства в Україні	368
Полянський В. В. Першим створив концерт для баяна з оркестром... ..	372
Каленик І. В. Читання з аркуша на заняттях з «Концертмейстерського класу» як засіб розвитку самостійності майбутнього вчителя музики	374
Лось О. М. Сутність і зміст виконавської інтерпретації	377
Легкун О. Г. Розвиток бандурного виконавства у Південно-Західній Волині 20-40-х років ХХ століття	380
Глазунова І. К. К. Черні і Київська фортепіанна школа на початку ХХ століття	384
Клещерова І. М. Усвідомлена саморегуляція музично-виконавської діяльності та умови її формування в процесі фахової підготовки майбутніх педагогів-музикантів	386
Гердова Т. С. Виконавство на народних інструментах на Донбасі початку ХХ ст.	389
Маринін І. Г. Народний професіоналізм троїстих музик Олексія Беца	392
Маринін І. Г., Беца О. Д. Оркестр сопілкарів Анатолія Твердохліба як феномен музичної народно-інструментальної культури Поділля	399
Турко Н. Є. Гнат Хоткевич – фундатор професійного бандурного мистецтва	405
Колодко Б. В. Творча діяльність Олександра Чигрина на теренах музичної культури Мелітопольщини	408
Молчко У. Б. Нестор Нижанківський – видатний галицький піаніст	411
Німилович О. М. Сторінки творчості піаніста Северина Сапруна-молодшого	414
Філоненко Л. П. Про дрогобицького піаніста Олесь Корчинського	418
Салдан С. О. Музичне мистецтво як елемент структури гармонійного виховання особистості в педагогічній концепції Р. Штайнера	421
Івахова К. П. Дидактично-виконавські особливості барокової музики М. Скорика: Партита №5	424

Павленко О. М. До питання типології джазової імпровізації	430
Филипчук М. С. Специфіка професії диригента – керівника шкільного естрадного оркестру	433
Борисова Т. В. Єдність музики та дії як специфічний стрижень музично-театральної режисури та виконавства	437
Мартинюк Л. В. Формування музично-образних уявлень учнів підліткового віку в позашкільних мистецьких закладах	443
Шавловська Л. І. Використання методу квартетного унісону в хоровому колективі	446
Ярова М. В. Ігнацій Ян Падеревський – видатний піаніст і композитор	448
Гнатюк В. А. Архітектурні зображення на пам'ятках подільської сфрагістики кінця ХІХ століття	452
Горобець Т. В., Шкоба В. А. Професійне самовдосконалення як один із шляхів самореалізації музиканта-інструменталіста	456
Грінченко Т. Д. Специфіка мистецького досвіду у фаховій підготовці майбутнього вчителя музики	461
Економова О. С. Професійно-творча самореалізація музиканта-інструменталіста в межах фахової музично-педагогічної підготовки	463
Залуцький О. В. Формування професійно-виконавських навичок у майбутніх учителів музики	470
Калиновський Д. В. Визначні діячі музично-виконавського мистецтва Донеччини другої половини ХХ – початку ХХІ століття	473
Карташова Ж. Ю. Оптимізація фахової підготовки майбутнього вчителя музики у процесі інструментального виконавства	475
Лабунець В. М. Формування виконавської майстерності студента-гітариста	481
Олійник В. Ф., Попович А. В. Формування готовності студентів до керівництва шкільним оркестром дитячих музичних інструментів	487
Пляченко Т. М. Робота над інтонацією як засіб музично-інструментальної підготовки майбутнього вчителя музики	491
Ростовська І. О. Проблема формування мотивації учіння гри на фортепіано	494
Самчук С. А. Психологічні особливості швидкого читання з аркуша музичних творів	497

Сливко С. А.

Проблема активізації музичного слуху студентів мистецьких спеціальностей вищої школи в процесі виконавської підготовки500

Спіліоті О. В.

Музичне моделювання як метод розвитку інтонаційного мислення студентів інструментально-виконавських класів503

Степанов О. Ф., Мельничук С. Ф.

Музично-виконавське виховання студента в процесі роботи над навчальним репертуаром506

Стотика О. В., Стотика І. Г.

Розвиток творчої самостійності студентів музично-педагогічного факультету засобами інструментально-виконавської діяльності509

Шипунова Н. О.

Активізація творчого потенціалу майбутніх учителів у структурі підготовки педагога-музиканта511

Щербініна О. М.

Методика навчання гри на музичному інструменті у системі професійної підготовки музиканта-педагога515

Яковенко Л. П.

Музично-виконавська компетентність як компонент підготовки майбутнього вчителя музики518

Процюк В. М.

Методичні аспекти формування професійної майстерності майбутнього вчителя музики у процесі гри на хроматичній сопілці522

Відомості про авторів525

Наукове видання

Збірник наукових праць

**Педагогічна освіта:
теорія і практика**

Випуск 3

Оригінал-макет – Грозний А. Б.
Дизайн обкладинки – Мельникова С. В.

Здано в набір 19.10.2009 р. Підписано до друку 15.12.2009.
Формат 60x84/8. Гарнітура PetersburgС. Папір офсетний.
Друк офсетний. Ум. друк. арк. 63,0.
Наклад 300 прим. Зам. № 666.

Підготовлено до друку та віддруковано
у видавництві ПП «Медобори 2006»
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3025 від 09.11.2007 р.
32343, Хмельницька обл., Кам'янець-Подільський р-н,
с. Довжок, пров. Радянський, ба.
Тел./факс: (03849) 2-20-79.